

Fællesrefleksion kan hjælpe sygeplejestuderende med at håndtere moralsk stress

Kirstine Bentzen, MLP, uddannelsesansvarlig sygeplejerske i Bedøvelse og Operation, Aarhus Universitetshospital.
Mail: annebent@rm.dk | Mobil: 23711168

Moral distress

»when one knows the right thing to do, but institutional constraints make it nearly impossible to pursue the right course of action« (6).

Baggrund

42% af alle sygeplejestuderende oplever under praktikforløb, at sundhedsmedarbejdere til tider udviser en etisk problematisk adfærd (1). Sådanne oplevelser kan få en negativ betydning for dannelsen af professionel identitet, fordi denne afhænger af, at den studerende kan internalisere professionens værdier. Udvikling af professionel identitet har betydning for, at den enkelte føler samhørighed og tilfredshed med sit fag, og den giver evner til at navigere i et felt, hvor svære valg ofte beror på professionelle skøn (2). Forskning viser, at refleksionsaktiviteter kan hjælpe de studerende med at håndtere en eventuel konflikt mellem deres grundlæggende værdier og den etiske adfærd, de møder i praksis (3). Dette blev i 2023 udgangspunkt for et masterprojekt (4), der havde til formål at bidrage med viden om tilrettelæggelse af refleksionsaktiviteter for sygeplejestuderende med fokus på etiske problemstillinger i praksis.

Undersøgelsesspørgsmål

- 1 Hvilke oplevelser under praktik udfordrer de studerendes grundlæggende værdier?
- 2 Hvilken betydning kan fællesrefleksion over disse oplevelser have i relation til udvikling af professionel identitet?

Metode

Undersøgelsen var designet som en intervention i form af en fællesrefleksion med 5 studerende. Data bestod af de studerendes cases, lydoptagelser og observationer fra fællesrefleksion samt et efterfølgende gruppeinterview.

Konklusion

Når sygeplejestuderende oplever etisk problematisk adfærd hos rollemodeller kan fællesrefleksion hjælpe dem med at håndtere og forebygge den moralske stress, der

kan følge i kølvandet på disse oplevelser. Refleksionen bør foregå i et fortroligt rum, hvor de studerende kan dele deres følelser og sammen reflektere kritisk over hierarkiske strukturer og fremtidige handlemuligheder. Hvis sygeplejestuderende gives mulighed for fællesrefleksion under praktik, behøver oplevelser med etisk problematisk adfærd ikke være en hindring i dannelsen af professionel identitet – oplevelserne kan blive identitetsskabende i sig selv.

Referencer

1. Danmarks Evalueringsinstitut (2022). Oplevelsen af praktik på uddannelserne til lærer, pædagog, sygeplejerske og socialrådgiver. En kvalitativ og kvantitativ undersøgelse blandt studerende.
2. Fitzgerald A (2020). Professional identity: A concept analysis. Nursing Forum, 1-26.
3. Kelly SH (2020). The hidden curriculum: Undergraduate nursing students' perspectives of socialization and professionalism. Nursing Ethics, 27(5), 1250-1260.
4. Bentzen K (2023). Bristede illusioner og professionel identitet. Kan rekvireres ved henvendelse til forfatteren.
5. Bøgeskov BO (2022). Moralsk stress, omsorgstræthed og forråelse. I: Falch LA, Bøgeskov BO. Etik i sygeplejen. Grundbog i teori og praksis. FADLs Forlag.
6. Jameton A (1984). Nursing Practice: the ethical issues. Englewood Cliffs NJ. Prentice-Hall.

1

“(Medarbejderen) snakker respektløst OM patienten, mens patienten er til stede og med ryggen til patienten”

Bella

“Hvorfor har du løftet det plaster? Det er jo derfor, det ikke slutter tæt mere”

Dina citerer medarbejders kommentar til en pårørende

Oplevelser der kan udfordre de studerendes grundlæggende værdier

- Når sundhedsmedarbejdere anlægger en menneskelig distance til deres patienter
- Når sundhedsmedarbejdere ikke behandler følsomme oplysninger med passende fortrolighed
- Når sundhedsmedarbejdere undlader at gøre deres arbejde
- Når sundhedsmedarbejdere kritiserer patienters og pårørendes sundhedsadfærd

“Pårørende overhører diktering til alle 4 patienters stuegang (...), jeg synes, det var meget provokerende”

Eva

“Det tager kun 5 minutter at skifte det plaster”

Dina

Moralsk stress

Etisk problematiske praksisoplevelser kan resultere i moralsk stress

Når studerende oplever adfærd, de finder etisk problematisk, føler de ubehag, frustration og en handlingssammelse, der udspringer af deres perifere position i praksisfællesskabet. Disse følelser kan sidestilles med begrebet »moralsk stress«. Moralsk stress opstår, når institutionelle begrænsninger gør det svært for den enkelte at handle i overensstemmelse med sine grundlæggende værdier, og når denne samtidig ikke kan se sig helt fri for at have et ansvar i situationen og derfor føler skyld og skam. Moralsk stress kan have negative fysiske og psykiske konsekvenser og kan blokere for dannelsen af professionel identitet (5,6).

“Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle håndtere det, hvordan jeg skulle italesætte det over for lægen og sygeplejersken”

Eva

“Det er jo fuldstændig absurd, og man har ikke lyst til at være del af det”

Bella

“Det kræver rigtig meget mod at sige fra over for nogen, man føler ligger højere end en selv i hierarkiet”

Bella

2

Fællesrefleksionens betydning i relation til håndtering af moralsk stress

- **Dannelsen af et fællesskab:** Fællesrefleksionen blev et trygt rum, hvor de studerende fik bearbejdet negative følelser og normaliseret deres reaktioner.
- **Tiilskrivning af mening:** Fællesrefleksionen resulterede i overvejelser over hvilke årsager, der kunne ligge bag den oplevede negative adfærd, hvorved de studerende fik dulmet følelsen af chok og ubehag.
- **Fornyset handlepotentiale:** De studerende fik inspiration til, hvordan de kan handle i fremtidige situationer, og de fik reflekteret kritisk over, hvorvidt det at befinde sig i en perifer position i praksisfællesskabet egentlig bør afholde en fra at handle i henhold til sine grundlæggende værdier.

“Vi er der ikke BARE lige som studerende, vi har faktisk noget, vi kan sige”

Eva

“Når man kommer ud i afdelingen igen, så har man det lige med i rygsækken”

Dina

“Hvis man ikke får dem (følelserne) snakket ud, så bliver man jo helt udrændt”

Clara

“Måske mangler hun noget viden om, hvorfor det er vigtigt at få plasteret skiftet?”

Bella